

N. L.

62

L.

2

2562

Shubert's etc. etc.

5-5-5

INCENDIVM

ANIMÆ

SIVE

ABBREVIATVM

verbum misericor-
diarum Dei.

*Authore Archidiacono Fer-
dinando Ximenes de Ara-
gone in Iurè Canonico
olim graduato.*

OLYSIPPONE.

Cum facultate superiorum.

Apud Petrum Ciacbeeck
Typographum Regium.

Anno 1630.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

8562

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Approbatio.

DE mandato Illustrissimi
Consilij Generalis San
Ae Inquisitionis vidi & ex-
pendi libellum istum, quem
totum aureum, & valde pre-
tiosum iudicaui, cui Author
est Archidiaconus Ferdinan-
dus Ximenes de Aragona,
vir litteris non minusque vir-
tutibus in nostro Lusitaniae
Regno satis cognitus: Titulus
libelli, Incendium Animae,
conueniens Assumpto, in
quo Author deuotioni Chri-
stianae, ac professioni nostrae
fidei profundissimam Theo-
logiam scholasticam & posi-
tiuam, breui compendio, sed

ficio singulari, cum speciali
claritate adiunxit: in quo &
ingenij dexteritatē ostēdit, &
longam contemplandi mate-
riā bonis ingenijs, ac pijs sup-
peditavit. Dignus est, ut præ-
manibus à doctis pariter, ac
minus sapientibus habeatur,
quò nomen (incēdium enim
Animæ dicitur) effectui ab Au-
thore intento, concinnē con-
gruat: maneatq; pius lector di-
vinis hisce contemplationib9
utiliter in diuino amore sui
Creatoris inflāmat. Proin-
deque dignus etiā est, ut præli-
honore publicē decoretur.
Vlyssippone apud Prædicato-
res, 20. Septembris. 1630.

Fr. Thomas de S. Dominico Magist.

Approbatio.

Praedi hunc libellum,
cuius titulus est, *Inces-
dium Anima*, siue abbrevia-
tum verbum misericordia-
rum Dei, editum à Ferdi-
nando Ximenes de Arago-
ne Archidiacono S^{an}ctae Chri-
stinae Primatialis Ecclesiae
Bracharensis in iure Cano-
nico quondam graduato: in
quo nihil sacrosanctae fidei
Catholicae, aut bonis meri-
tus dissonum reperi; pluri-
ma vero, quae opus ipsam,
veluti arcum peristroma,

ex viriſq; teſtamenti ſen-
tentijs, tanquam gōmis, mar-
garitiſq; pretioſiſſimis con-
textum; eiſq; autoris ſapien-
tiam, eruditionem, miramq;
pietatem maxime commen-
dant, ideoq; digniſſimum
censeo quod typis excudatur
Vlyſipone in Domo D. Ro-
chi Societatis I E S V, 27.
Septembris Anno 1630.

Doct̃or Georgius Cebrah.

Licença do S. Officio.

Vistas as informações po-
de-se imprimir este Trata-
do cujo titulo he Incendiũ
Animæ, & depois de impresso
torne conferido com seu ori-
ginal para se dar licença para
copper, & sem ella não corre-
ra. Lisboa. 1. de Setembro de
1630.

G. Pereira. D. Miguel de Castro.

Frãcis. Barreto. Fr. Ant. de Sousa

Licença do Ordinario.

Dou licença pera
se poder imprimir este Trata-
do intitulado *Incendium*
Anime, siue abbreviatum
verbum misericordiarũ Dei,
composto pello Arce-
diago Fernãõ Ximenes
de Afagaõ. Lisboa 16,
de Outubro de 1630.

Ioão Bezerra Iacome
Chantre de Lisboa.

Licença da Mesa do Paço.

Que se possa imprimir, vistas as licenças do Sancto Officio & Ordinario: & não correrá sem primeiro tornar a esta Mesa pera se taxar. Lisboa 17. de Outubro 630.

Araujo, Barreto, Pimenta Dabreu.

Está conforme com o ori-
ginal.

*Fr. Thomas de S. Domingos
Magister.*

Taxase este liuro em trin-
ta reis. Em Lisboa 23. de
Outubro de 1630.

Cabral.

Salazar.

Barreto.

Pimenta Dabrea.

Erratas.

FOL. 8. dilige Deum, dilige Domi-
num Iesum. Fol. 9. & curans
videns, videns & curans. 31. & to-
tius, etiam totius. 35. cuius, curis.
38. assumant, assummat. 70. inspi-
rationis diuina, inspiratione diuina.
77. reddat, reddet. 91. vnam, vnum.
200. omnipotentia, omnipotentiz.

ILLVSTRISSIMO
Ac Reuerendissimo
Domino D. Francisco
à Castro Episcopo Egi-
tanensi, Portugaliæ &
totius Lusitanæ Co-
ronæ Generali
Inquisito-

ri.

*Incendit Ani-
ma, misericor-
dias Patris mi-
sericordiarum
sele-*

Dedicatoria.

celebrare gestientis; pristinae
debitaeq; meae seruitutis ar-
gumentum, tibi offero Prae-
sul Amplissime; Confidens
quod, opus percurrere non
tibi ingratum quinimo sicut
nomen & operis assumptum;
ita ipsum opus, caelestibus
irrores benedictionibus.

Itaque animum tuo manci-
patum nutui, mundumque
hoc diuini amoris incendio
venonare desiderantem, &
sacramentem suscipe. Deus
Opt. Max. Illustrissimè Prae

sal

Dedicatoria.

pro Amplitudinem tuam in
sua sancta Ecclesia incolu-
mem per multa secula seruet.

Olysiptone Kalendis Octobris
1630.

Tuae Illustrissimae Amplitu-
dinis servus

Archidiaconus Ferdinãa⁹

Ximenes de Aragonne.

PRO-

PROLOGVS.

Angustijs varijs
animæ, & spi-
ritus circunda-
tus in hac miserrima vi-
ta, in simplicitate cor-
dis mei obtuli me holo-
caustum Domino Iesu:
sine intermissione cla-
mans & dicens, Bone
Iesu doce me facere vo-
luntaiem tuam quoniã
Deus meus es tu; hoc
verbum quasi semen,
in sterili cordis mei a-
gro

Prólogo.

gro absconditum protu-
lit quatuor orationes;
qua in principio tracta-
tus positas, vocavi illas
quadruplex speculum
Animæ: & sunt in my-
stica, & positiua Theo-
logia, tamquam quidã
numeri, seu figure arith-
meticæ; quæ mentis o-
culis oppositæ, diuinæ
fidei mysteriorum sub-
stantiam, illi repræsen-
tant: obiectæq; fidem
adaugent, spem viuifi-
cant

Prologo.

cant & corroborant,
charitatem incendunt:
& ecce operis assump-
tum, fundamentum,
materia: & ecce opus
constructum; totum in
laudem Domini Iesu:
qui facit mirabilia, quo-
rum non est numerus:
fit nomen eius benedi-
ctum in secula. Amen.

INCEN-

DIUM ANIMÆ,

siue

ABBREVIATVM

verbum miseri-

cordiarum

Dei.

GNEM veni
mittere in ter-
ram : & quid
volo nisi vt ac-
cendatur ? O

A

ver-

2. *Incendium Animæ.*

verbum vivum & efficax; & penetrabilius omni gladio accipiti: pertingensque usque ad diuisionem animæ & spiritus: quod locutus est Dominus Iesus cum adhuc in mundo esset: Si igitur, o dilecta, scire desideras quis sit iste ignis quem de Cœlis ad terram diuinus Pater traxit: & quo mundum conflagrare desiderat: si hoc cœlesti incendio exardere cupis: sciens nihil tibi magis expedire, quàm hanc Domini tui voluntatē inte adimpleri: scito hunc ignem desiderium esse beatificæ visionis Dei. Quo pacto

au-

autem in humano corde gignatur? Fide: fides autem quid credat? Deum propter homines, hominem factum; crucifixum: & à mortuis suscitatum. Hoc est inysterium fidei & nō aliud, quod diuinum illum excitat ignem, quo Redemptor mundi, mundum defidio renouare desiderat: hoc igne accensi sunt omnes quot quot salui facti sunt: & hoc igne oportet vt ardeas, si æternam vitam consequi exoptas. Docebo ergo te breuem planam & suauem viam vberri-
mos huius diuinæ fidei fructus colligendi. Hæc est maxi-

morum erga te Dei beneficio
rum iugis recordatio . Non
enim fieri potest, vt prouidēs
in conspectu tuo semper im-
mensa beneficia à Deo tuo
accepta, & alia multo maio-
ra, & sine fine in æterna vita
duratura tibi præstanda: non
in perpetua gratiarum actio-
ne coram Deo tuo maneat &
tam incomprehensibilis boni
desiderio non exardescas .
Accipe itaque ô electa qua-
druplex Speculum diuinorū
in te munerum, in paradiso
Domini, id est, sacrae scriptu-
rae libris constructum, in cu-
ius lumine vultum suum sin-
gulis

Incendium Animæ. §

gulis momentis considerans: agnoscentque peccatorum & affectuum vincula quibus impeditis ne diuino amore incendaris iugiterque vt teneris liquefias: à longe stans cū publicano: non audens ad cælum oculos leuare: percutere pectus tuum & clama ad Redemptorem tuum: dicens cū intimo cordis affectu & dolore. Deus propitius esto mihi peccatori. Tunc enim inter lacrimas & suspiria: inter compunctiōnem; & gemitus: inter inefabilem munerum meditationem & orationem, in conspectu agni ab origine

6 *Orjendium Anima?*

mundi occisi ; effusam ; luci-
dissimum fidei ver , spei &
charitatis tibi aperiri scito &
ipse pius & misericors pater
dicet tibi: ecce adsum: confi-
de filia salus tua ego sum :
accede ad me & illuminare,
& facies tua non confunde-
tur.

*Quadruplex anima
speculum.*

CVM animum meū mag-
nis conuerti fluctibus cer-
netem : & terrores mei con-
turbarent & terrerent me :
concaluit cor meū intra me,
&

& iu meditatione mea exarsit
ignis; exercitabar, & scopebā
spiritum meum. dicens ani-
mæ meæ. nunquid in æternū
proijciet Deus? Aut non ap-
ponet vt complacitior sit ad-
huc? Aut in finem misericor-
diam suam abscindet à gene-
ratione in generationem? qui
proprio filio suo non pepe-
rijt; sed pro nobis omnibus
tradidit illum, obliuiscetur
misereri Deus? aut continebit
in ira sua misericordias suas?
his circumdatus eram angū-
stijs: & vita mea erat appro-
pinquans iuferno: & ecce vo-
cem quasi auræ lenis audiui.

8 *Invidiosa Anima.*

Accipe speculum & contem-
plare illud. Et accepi speculũ
de manu porrigentis, & con-
templatus sum illud: & erat
speculum quadruplex habēs
quatuor lumina. Lumen pri-
mum creationis. Lumen se-
cundum Redemptionis. Lu-
men tertium justificationis.
Lumen quartum glorificatio-
nis. Et dixit mihi, qui loque-
batur. Pone speculum coram
oculis tuis, & recta acie con-
templare illud, & habebis
coronam vitæ; & ego dixi illi. :
Quomodo hoc ego possum
facere nisi mihi datum fuerit
de super. At ille. Dilige Dominum
Tesum &

Incendium Animi. 9

& ambula coram illo: & ipse diliget te, & diriget omnes vias tuas. Audiui & lætatus sum; sed non ita vt non in multo timore & tremore vita spiritus mei super terrã.

Speculum creationis.

Bone Iesu doce me, face-
re voluntatem tuam, quo-
niam tu es Deus meus ^{videns} con-
stita & curans ~~videns~~: Domi-
nus meus mundum terrenum:
creator meus visibilia omnia
& inuisibilia de nihilo produ-
cens, conseruator meus, Rex,
meus, amantissimus pater
meus.

meus qui humanum genus
 pascis, regis & in sinu portas:
 existens essentialiter omne
 bonum quod desiderat ani-
 ma mea: & cuius tantum cla-
 ra visio me potest beatum
 reddere: tempus est Domine
 vt commendetur terræ cor-
 pus meum, terraque reuertat-
 tur in terram suam & spiritus
 ad te, qui dedisti illum. Et
 nunc Domine non intes in
 iudicium cum seruo tuo, quia
 non iustificabitur in conspe-
 ctu tuo omnis viuens. Domi-
 ne ne memineris iniquitatū
 mearum, & non secundum
 peccata mea facias mihi, neq;
 se-

cundum iniquitates meas re-
tribuas mihi; sed secundum
multitudinem misericordiae
nominis tui libera me & fa-
mulo tuo subueni quem pre-
cioso sanguine redemisti, &
præcipe recipi in pace spiritum
meum, & ad tuam magnam
misericordiam peruenire: qui
viuis & regnas cum Deo Pa-
tre in vnitate Spiritus Sancti
Deus per omnia sæcula sæcu-
lorum. Amen.

Speculum redemptionis.

Bone Iesu doce me facere
voluntatem tuam quoniam

tu es Redemptor meus, me
 tuo sanguine emundans: san-
 ctificator meus me tuis meri-
 tit & gratia præueniens: Ma-
 gister meus me vera sapientia
 illuminās: Dux meus me tuæ
 sanctissimæ vitæ exemplari in
 præsentis seculi tenebris diri-
 gens: qui viuis & regnas, &c.

Speculum iustificationis.

Bone Iesu doce me face-
 re voluntatem tuam, quo-
 niam tu es spes mea, me tua
 misericordia erigens: refu-
 gium meum, me tua clemen-
 tia protegens: fortitudo mea,
 me

me tua benignitate confor-
tans: charitas mea, diuinum
in corde meo excitans incen-
dium adoremque concupis-
cētiae extinguēs: iustitia mea,
inestimabili tuæ mortis pre-
tio me justificans, & ab æter-
na morte redimens: pax mea,
me tibi in te concilians & pa-
cificans: Gaudium meum me
in memoriali tuo & illumina-
tione vultus tui adimplens;
& mundi fastidium generās:
qui viuis & regnas, &c.

Speculum glorificationis.

BOne Iesu doce me face-
re

re voluntatem tuam, quoniã
 tu es remunerator meus, me
 admirabili tuæ cælestis beati-
 tudinis præmio clarificans:
 vita mea, me in æternum vi-
 uificans & resuscitans: gloria
 mea, me immenso & æterno
 voluptatis tuæ torrente po-
 tans, & inebrians: satietas
 mea, me ex omni parte in æ-
 ternum reficiens: Ecce Do-
 mine omnes dies mei transie-
 runt, & in dolore vita mea
 consumpta est, & anni mei in
 gemitibus; omnisq; spes mea
 in te tantum posita est: inue-
 niat per misericordiam tuam
 anima mea gratiam tuam,
 qua

qua te vere diligat, te vere
sitiat, te vere desideret, & in
tuo semper amore ardens per
seueret, vt tuo aduentu secu-
ra & læta consistat & à te sus-
cipi, & te sequi, & à te in æ-
terna tua gaudia cum tuis ele-
ctis mereatur introduci: qui
viuis & regnas, &c.

*SPECVLATIO QVA-
druplicis Animæ speculi.*

VT scias anima mea dig-
nitatem tuam, & quo-
modo oporteat te ambulare,
& conuersari in Domo Do-
mini tui: vt Dominum Deum
tuu

tuum nomine agnoscas, & virtutem nominum eius intelligas: vt immensa ab ipso in te collata beneficia discernas aliaq; multo maiora tibi præstanda intuearis: vt Domino Deo tuo interim dum in hoc breui vitæ spatio visibilis appares, debitam gratiarum actionem exhibere noueris: ecce in exigua tabella, multa, magnaque tibi proposita mysteria circa tuam creationem, & conseruationem tuam redemptionem & iustificationem tuam denique consummationem & glorificationem: vt singulis horis, singulisque

Incendium Animi. 17

momentis, quasi per speculū
& inænigmate (iuxta inditam
tibi à Deo virtutem) omne
bonum, omneque verum si-
mul agnoscas, appetas, & ali-
quo modo comprehendas :
vt reuelata facie gloriam Do-
mini tui specularis ; transfor-
meris à claritate in claritatē,
tamquam à Domini spiritu :
& imaginem Creatoris, & Re-
demptoris tui secundum exē-
plar quod tibi in monte mon-
stratum est renouans , & de
die in diem perficiens in San-
cta Sanctorum cum Christo
vero Pontifice perenniter in
caelis regnatura introeas : qui

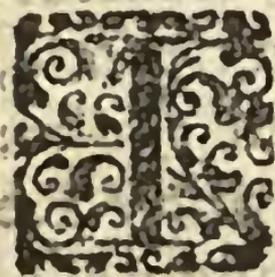
B

est

est super omnia benedictus
Deus in secula.

C O N S I D E R A T I O

*in primū Speculum, quod
est creationis.*

IN hoc primo natu-
ræ speculo habes
anima mea, quæ
confideres septem
nomina Dei tui, quæ illi ut
naturæ auctori tribuis: quæ
sunt Deus, Dominus, Crea-
tor, Conseruator, Rex, Pater,
Omne bonum: per quæ quasi
in ænigmate multifariã, mul-
tisque

risque modis videas infinitatem Dei tui, in eiusque consideratione diuiniis replearis delectationibus.

De Primo nomine Dei Creatoris quod est Deus.

A Gentes igitur de primo nomine Domini Dei tui quod est Deus. Considera anima mea, quod hoc nomē, Deus, quod Græce dicitur, *Teos*, quod est videre cum cura, seu prouidere; Deo tributum fuit ab hominibus, quando ex primo mentis intuitu oculos cordis ad cælum leuā

res: videntesque cum Prophe-
 ta plenos cælos, & terram ma-
 iestatis gloriæ auctoris sui,
 omnia videntis, omnia mo-
 uentis, omnia gubernantis,
 clamare cæperunt cum Agar.
 Tu Deus, qui vides me; & sig-
 nare locum nomine: dicen-
 tes; puteus videntis me; fons
 aquæ viuæ salientis in vitam
 æternam; quem misericordia
 Dei mei aperuit in corde
 meo: & protestari: hic vidi
 posteriora videntis me: poste-
 riora enim Dei, est ista mun-
 di species & pulchritudo quâ
 cernimus: facies vero Dei, ip-
 sa natura diuina quam nemo
 vidit

vidit vnquam in hac vita nisi
ex priuilegio cuius clara &
beatifica visio fidelibus in cæ
lo promittitur. Cum autem
animus noster ex visibilibus
istis nouit ad Deum ascende-
re, & in Dei certa cognitione
cor stabilire: tunc protestatur
dicens, hic vidi posteriora vi-
dentis me: & ascendens in
montem cum fideli Abrahâ:
cernensque Deum, omnia no-
stra considerantem, & remu-
nerantem prorumpēs clamat
Dominus videt.

Quanta igitur reuerentia
debes anima mea ambulare
coram Deo tuo, videns ipsam

22 *Speculum primum.*

vbique te videntem: cogitationes tuas intelligentem, semitas tuas inuestigantem, vt fidelitatem tuam sempiternis afficiat muneribus? Quo illū amore prosequi, qui tibi oculos aperuit, vt ipsum totius boni fontem te aspicientem, aspiceres? Sine cuius lumine, tota in peccatorum tuorum tenebris & horrore obcæcata, in æternum peritura iaceres.

De secundo nomine Dei Creatoris quod est, Dominus.

Ex celorum magnitudine, &

& varijs, contrarijsque illorū
motibus: ex temporum varie
tate, & contrarietate: ex toni-
truis, & fulminibus; ex tempe-
statibus, alijsque metuendis
effectibus perterriti & obstu-
pefacti homines secundum
Deo nomen tribuerunt; ap-
pellantes illum, Dominum:
quasi solum in toto orbe tre-
mendum, & metuendum: ti-
moris affectum hoc nomine
magis, quam alium indicare
volentes. Sic in latione legis
fumabat mons Sinay, soni-
tusque buccinæ, & clangor
audiebatur: eratque mons ter-
ribilis dixitque Moyses ad po-

pulum. Vt terra Domini es-
 set in vobis, & non peccare-
 ris, descendit Dominus in ig-
 ne: similique compunctus af-
 fectu David, exclamavit, mag-
 nus Dominus, & laudabilis
 nimis: terribilis est, super om-
 nes Deos: sic veteris & noui
 testamenti pagina incessanter
 nobis proclamat vt tempore
 incolatus nostri in timore &
 tremore Domini sit nostra
 conuersatio.

Paue igitur anima mea ad
 sanctuarium Domini Dei tui
 quod est mundialis hæc ma-
 china, & tu in medio illius:
 soluensque cum Moyse cal-
 cea:

ceamenta de pedibus tuis: id est inuolucra carnalium cogitationum Et iaculis eius timoris confixa, coram illo asta: omnibus tuis viribus contendens, vsque ad sanguinis effusionem, & denique vsque ad mortem, ne vlllo modo vel leue ipsius mandatum violes: & in manus Dei viuentis incidas. præoculis habens seuerissimum Dei cum Angelis apostatis iudicium propter superbiam à cælorum altitudine, vsque ad inferorum abissos detrufis: Adæ totiusque humani generis, propter pomi transgressionem tremendum

26. *Speculum primum.*

dum supplicium: mundi propter
carnis corruptionem, dilu-
uium, & internationem: &
quod cum alijs comparari nō
potest, æternum ignem cum
diabolo & eius sectatoribus
in perpetuo tenebrarum hor-
rore peccatores cruciantem.

*De Tertio nomine Dei Crea-
toris quod est Conditor
seu Creator.*

Tertio loco admirantes
homines rerum produ-
ctionem considerantesque tā
caelestia quam terrestria, vidē-
tesque

tesque inferiora corpora à superioribus gubernari; differē-
tiasque & gradus in illis discernentes: & ex imperfectis ad perfecta, & ex visibilibus ad inuisibilia, ascendentes: materialibusque spiritualia facile & sine dubio præponentes: vt mundo, vt tempori, vt loco superiora: auctorem uniuersi, substantiam spiritualissimam, & simplicissimam, infinitæ virtutis, & perfectionis, ab ipsoque mundum de nihilo productū in tempore fuisse statuerunt: sic Pythagoras, sic Socrates, sic Plato, sic asseuerauit omnis qui vere philosophiam

28 *Spirulum primum.*

phiam moribus profectus est. Sic Moyses diuino afflatus spiritu primum sui sermonis verbum intonuit dicens, in principio creauit Deus cælum & terram: quem reliqui Prophe-
 tæ secuti sunt. Sic diuinus Ioãnes altiore nobis aliam insimul reuelans generationem suam incepit Euangelium dicens. In principio erat verbũ, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quo igitur amore prosequi debes Deum tuum anima mea, qui te de nihilo produxit, te ad

ima

imaginem suam creavit, te di-
vinæ consortem naturæ esse
cit : ut eius contemplatione
amore, & delectationibus fru-
ereris. Clama igitur anima ad
Creatorem tuum cum lachry-
mis & cordis dolore dicens :
Causa causarum, quæ me de
nihilò produxisti, & ad imagi-
nem tuam creasti, miserere mei.
Sucurre misero, iuva pusillapi-
mem, refove flebilem, adiuva
infirmiorem meam. Tu Do-
mine, qui solus potes, sana me
& sanabor; saluum me fac &
salvus ero, quoniam tu Crea-
tor meus, tu solus laus mea :
tu solus spes mea es.

De quarto nomine Dei Creatoris quod est Conseruator.

Quarto loco Conseruato-
rem Deum appellamus;
considerantes Deum vniuersi
auctorem, celorum ordena-
tissimos motus disponere: cæ-
lorum motibus temporum vi-
cissitudines sapienter ordina-
re: temporum varietate vege-
tabilia generare: vegetabilibꝫ
animantia nutrire; animalibꝫ
homines operire & pascere;
sicque homines in Deo, &
per

per Deum viuere, moueri, & esse secundumque mentem rationis capacein genus esse Dei; quiddam diuinum, magnumque miraculum; sic magnus Paulus Græcam sapientiã inter Græcos exaltans vt illos Christo lucrifaceret Arati eloquia hoc asserentia illis in memoriam reuocat. Considerantes, & totius humanæ vitæ cursum sicut & aliarum rerum à Deo præuisum, ordinatum, & dispositũ ab æterno fuisse, in quo electorum prædestinatio, & reprobatorũ præscientia cõsistit. Considerãtes deniq; rerum conseruationem esse
quan

quandam continuam illarum
creationem: non minoremq;
virtutem ad conseruandum;
quam ad de nihilo producen-
dum exigi.

Tot igitur tamque immen-
sis beneficijs ditata anima mea
à Domino tuo, qui tibi stupē-
dam hanc mūdi machinam,
quam cernis, seruire dedit: vi-
dens cælos, Solem, Lunam &
Stellas tibi ministrātes: oues,
& boues vniuersas insuper &
pecora campi, volucres cæli,
& pisces maris, qui perambu-
lant semitas maris, subiecta
omnia sub pedibus tuis: om-
nia tuo mancipata seruitio:
vitamque

vitamque tuam, & conserua-
tionem ex illorum pendere
administratione. Benedic Do-
minum tuum in omni tempo-
re lauda & superexalta illum
in secula: & cum tribus Pue-
ris, ab altitudine cæli, vsque
ad vltimum terræ, omnia ope-
ra Domini tui ad laudandum,
& superexaltandum Deum
conuoca & inuita.

*De quinto nomine Dei Cree-
toris quod est Rex.*

QVinto loco Regem Deū
appellamus videntes il-
lum vitam nostram regere:

34 *Speculum primum.*

vniuersamque humani gene-
 ris Rempub. diuino nutui esse
 subiectam, Deus in sua hac
 magna domo disponit omnia
 secundum suam sapientiam,
 qua attingit à fine vsque ad
 finem: dans & auferens Mo-
 narchias, Imperia, Regna, do-
 minationes, diuitias, quibus
 vult, pro vt vult. Primum ho-
 minem mundi Dominum fe-
 cit; gloria, & honore corona-
 uit: & statim eum doloribus,
 tribulationibus, anxietatibus
 & curis consummi, & sicut
 araneam, eius animam tabes-
 cere permittit. Principatum
 nunc Caldæis, nunc Persis,
 nunc

nunc Græcis, nunc Romanis
tradit: & quod in mundi Mo-
narchia videmus: disponit su-
præmus orbis Rex, in Impe-
rijs, in Regnis, in Ciuitatibus,
in oppidis, & in omni quod
hominis est. Dominus est:
omnia sub illius ditione sunt
posita: libere agit: nec quisquã
hominum Deum interrogare
audet: cur ita facis?

Dilige igitur anima mea
Deum tuum, qui te regit, te
gubernat: in cuius ditione
cuncta tua sunt posita: & licet
doloribus, laboribus, cuius
afflicta, & cruciata: gratias ta-
men summo Regi age: pro

certo habens nihil nostrarum rerum apud summam rationē expers esse rationis : momen-
taneumque hoc, & leue tribu-
lationis nostræ, si patienter
agas æternum gloriæ pondus
operari in cælis.

*De sexto nomine Dei Crea-
toris quod est Pater.*

DEinde sexto loco patrē
dicimus Deum: confide-
rantes Deum, plus hominem
dilexisse, quam alias omnes
visibiles creaturas : eumque
multo amplioribus gratijs &
prærogatiuis munerasse. Non
enim

enim satisfuit Deo, hominem
ad imaginem suam creasse,
diuinæ naturæ consortem ef-
fecisse, dans illi mentem ratio-
nis capacem qua Deum quæ-
reret cognosceret & contin-
geret: voluntatemque qua il-
lum diligeret, & eius amore
frueretur, mundi Dominum
constituisse: verum sicut a qui-
la quæ ad uolandum prouocat
filios suos, & super eos voli-
tat, expandit alas suas & por-
tat in humeris suis: & sicut
gallina congregans & fouens
pullos suos sub alas: & tanquã
pater qui tenellum diligit fi-
lium: illum in brachijs, & in

38 *Speculum trinum.*

finu portat: & cū quatuor crea-
turarū gradus in hoc materia-
li speculo disposuisset: Primū
corporum, secundum vegeta-
bilibus; tertium sensibilem.
Ultimum rationabilem in
supremo hominem colloca-
uit.

Cōsidera ergo anima mea
Dominum Deum tuum post,
tot, tamque ingentia benefi-
cia in te collata immenso suæ
gloriæ thesauro te munerate
desiderantem, de tua æter-
na salute sollicitum, vt te
quem errantem ipse verus pa-
stor, in suos assumant hume-
ros & te suo reducens ouili;
in

in cælestium pascuorum loca deducat.

Igitur anima mea, tot numerum titulis causisq; deuicta, in omni tempore, in omni loco Deum tuum reuerere, Dominum tuum time, Creatorem tuum recognosce, Conservatorem tuum adora, Regem tuum honora, pijsimum Patrem ardenter te amantem, ardenter amare satage: omni virtute tua, & omni mente tua: certa bonum certamen fidei apprehende vitam æternam beatificam visionem Dei; summum bonum cuius præsentia nihil est quod desi-

40 *Speculum primum.*

deres: nihil quod timeas. Cuius absentia, nihil est quod te satiet: nihil quod non timeas.

De septimo & ultimo nomine Dei Creatoris quod est omne bonum.

PRima sex nomina Dei tui, anima mea, illi conueniunt relatiue ex creaturis: vltimum per se & essentialiter. Deus enim est, quia mundum cum cura videt: Dominus quia tremendus: Creator quia de nihilo

hilo produxit: Conseruator,
quia inesse conseruat: Rex,
quia homines regit: Pater,
quia vt filios amat: septimū
vero nomen quod est, Omne
bonum, nullam ad creaturas
habet relationem, sed solum
bonum quod in Deo est, no-
bis prædicat: thesauros incō-
prehensibilis scientiæ & po-
tentia quibus repletur, inac-
cessibilem lucem, quam in-
habitat, gloriam qua fruitur,
aperit. Vocamus autem Deū,
omne bonum, eo quod solus
Deus est bonum essentialē,
& ipsa essentialis & fontana
bonitas, ex qua omne bonū

creatum sumpsit exordium & suum esse : & sine quo nihil esse vel perseverare potest : vnde vocatur Deus. Iehouah. quod Caiet, & alij interpretantur fontem essendi: quod nomen manifestavit Deus Moyſi quando interrogatus à Moysse, quod esset nomen eius, dixit. Ego sum qui sum: & iterum sic dices Hebræis qui est, misit me ad vos.

Cōsidera ergo anima mea quod hoc prope immensum, bonum, magnitudinum, multitudinum, pulchritudinum, plenitudinum, operationum, & ordinum, quod in rebus
crea

creatis diffusum cernis, tam
cælestibus, quam terrestibus;
tam simplicibus, quam mix-
tis, tam sensibilibus quam ra-
tionalibus; in numero ponde-
re, & mensura fabricatum:
per quod sapientiæ bonitatis
& potentiæ nobis relucet in-
finita maiestas: totum ab ipsa
fontana bonitate participatū
& communicatum prouenit:
nullam tamen cum ipsa ha-
bens proportionem, sicut fi-
nitū cum infinito tota enim
hæc creata bonitas; quidam
tantum radius increatæ lucis
est.

Dillata igitur anima mea

44 *Speculum primum.*

os tuum, & impleberis, & satiaberis, totum enim illud, essentialiale ens, bonum, verum, perfectum, infinitum, incommutabile, incomprehensibile, æternum tibi pijsimus & amantissimus Pater seruat: tibi immortalitatem & impassibilitatem: tibi splendorem, & pulchritudinem; tibi scientiæ & sapientiæ thesauros: tibi diuitiarum & potentiarum abissos: tibi pacis, & voluptatis torrentes: tibi inexhaustū gloriæ pelagus thesaurizat.

Benedic ergo anima mea Domino, & omnia quæ intra
me

Speculum primum. 45

me sunt nomini sancto eius.

Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus.

Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.

CONSIDERATIO

*in secundum speculum
quod est redemp-
tionis.*

CREATOR mū
di Deus, ante
mundi consti-
tutionem, Vni-
genitum Filium
suum, in tempore hominem
fieri volens, vt humanam ex-
altaret naturam, eamque di-
uinam redderet; & in ligno
crucis sanguinem fundere, &
mortem subire; vt hominem
per;

perditum ~~re~~meret, & ad
viam vitæ reuocaret: decer-
nensque æternæ, cælestisque
beatitudinis præmium, non
sine pretio homini offerre:
sed pro viribus, laborantem
& militantem remunerare
cum omnis homo in peccatis
natus esset, & sine speciali do-
no gratiæ Dei nullus posset
saluari: misertus hominis cæ-
lestis Pater legem posuit cir-
ca ea, quæ ad iustificationem
impij erant necessaria: offerens
scilicet ex parte Dei gratiam
sufficientem, & auxilium præ-
ueniens, & concomitans ad
bene operandum, quod auxi-
lium

48 *Speculum secundum.*

lium nunquam nomini deficeret (est autem gratia hæc præueniens, inspiratio Spiritus Sancti, pulsans ostium nostri intellectus illuminando, & ostium voluntatis mouendo, vt homo à creatura ad Creatorem conuertatur.)
Deinde præcipiens ex parte hominis consensum & cooperationem nostræ voluntatis, cum diuina inspiratione: quibus duobus concurrentibus iustitiam peccator consequeretur. Priorem partem, quæ ex Deo est, pertinere dicimus ad redemptionem: posteriorem quæ à nostra pendet

de c

det voluntate ad iustificatio-
nem.

Quo ad priorem habes ani-
ma mea, quæ consideres qua-
tuor nomina Dei tui : quæ
sunt, Redemptor, Sanctifica-
tor, Magister, Dux; per quæ
possis comprehendere cum
omnibus Sanctis, quæ sit lati-
tudo, & longitudo sublimi-
tas & profundum superemi-
nentis, charitatis Dei: & tam
ardentis amoris igne succen-
sa in perpetua, tam incompre-
hensibilis beneficij gratiarum
actione manere, & in hoc
perseuerare vsque ad aduen-
tum magni Iudicis, vt ab eo

D

icinu-

50 *Speculum secundum.*

remunerari mereatis. Ad hæc autem quatuor Redemptoris nomina reduci possunt in numerum alia quæ prædixerunt Prophetæ de Christo Domino.

De Primo nomine Dei Salvatoris, quod est, Redemptor.

CVM in malis iaceret, vel etiam volueretur: & de malis, in mala præcipitaretur totius humani generis massa damnata: adiunctaque parti eorum, qui peccauerunt Angelo-

gelorum, luceret impiæ defertionis dignissimas pœnas; nec in tota humana propagine inueniretur meritum, quo iusta fieret Deo pro hominis peccato, satisfactio: clamante & pro hominis remedio vociferante, misericordia Dei: opus fuit secreti dispensatione consilij, vt scilicet vnigenitus Filius Dei, à paterna gloria non recedens, de cælesti sede descenderet: nouo ordine, noua natiuitate generatus: impassibilisque Deus, homo fieret passibilis: & immortalis mortis legibus subiaceret: vt sic morte mediatoris, Dei, & ho

52 *Speculum secundum.*

minis intercedente, integra
iustitiæ Dei pro totius mun-
di delictis fieret satisfactio.
Ita à Deo ab æterno decretū,
& dispositum: ita in tempore
per Prophetas prænūtiatum:
ita cum venit plenitudo tem-
poris completum fuit: vt per
orbem terrarum sancta confi-
tetur Ecclesia, Sanctorum
Prophetarum oraculis funda-
ta: diuinis miraculis munita:
Iudaici populi reprobatione
attestata: mundi conuersione
declarata: cælesti euangelicæ
legis tuba proclamata: viuifi-
co Martyrum sanguine stabi-
lita & irrefragabilibus alijs
telli-

testimonijs roborata.

Appellamus igitur Christum Dominum Redemptorem eo, quod ipse à peccatis nostris pretio sanguinis sui nos redemit erutoque de potestate tenebrarum in admirabile lumen suum nos transtulit.

Considera nunc anima mea misericordiam, quam in tanto dono à Deo tuo accepisti: attende ad amorem cælestis Patris, qui sic dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam æternam. Si ergo cum

54 *Speculum secundum.*

peccatores & inimici essemus
proprio Filio suo nō pepercit
Deus sed pro nobis omnibus
tradidit illum, quanto magis
nunc reconciliati in sanguine
ipsius, salui erimus, & omnia
nobis donabit? Dilige igitur
anima mea Deum tuum mag
num Redemptorem tuum, &
nunquam diebus neque no
ctibus ab illius amore, & lau
dibus cesses: & cum omnia
feceris, in tam inestimabili
debito nihil te fecisse.

estima.

De secundo nomine Dei Redemptoris, quod est, Sanctificator.

Appellamos Redemptorem mundi, Sanctificatorem : quod cum essemus mortui in peccatis nostris : nullumque in nobis esset, nec esse posset meritum, quo a statu damnationis resurgere possemur: propter suam magnam misericordiam regeneravit nos Deus in morte unigeniti Filij sui : delens, quod adversum nos erat chiographum dam-

56 *Speculum secundum.*

nationis, in sanguine suo: & affigens illud cruci; infinitum suæ mortis meritum in nos transtulit: nosque in eo à peccatis nostris emundans, suamque gratiam in corda nostra diffundens: nos per suum diuinum Spiritum sanctificat: si nos nostris peccatis & concupiscentijs obicem diuinæ gratiæ non ponimus. Cum enim Deus, in manu arbitrij & consilij nostri nos reliquerit: vitam nobis beatam pro mandatorum obseruatione promittens: & æternum ignis cruciatum pro culpa: auxiliũ nobis suum ad pugnam &

certamen offerendo: qua par
ta victoria, omnis nostra perf
citur sanctificatio: si nos no
stris obcæcati desiderijs & in
reprobum sensum traditi, dex
trum amittentes iter, læuum
perditionis tenemus: quid no
bis prodesse potest ad nostrã
emundationem pretiosissimi
sanguinis pro nobis effusi me
ritum? Ut quid enim iustum
nobis prædicant Scripturæ Sa
cræ Deum, iniustos, auaros,
immundos, inuidos, dolo &
nequitia plenos, idololatrias,
Dei cõtemptores & reliquos
scelestos æterno supplicio pu
niendo: nisi vt intelligamus
quia

58 *Speculum secundum.*

quia Deus lux est, & tenebræ
in eo non sunt ullæ: & vt iu-
stus iustitias diligit & æquita-
tem videt vultus eius: similis
enim naturaliter, similem sibi
diligit: Quanto magis Deus
omnis virtutis & perfectionis
prima regula & exemplaris
causa diligit rectos: impius
autem & impietas vtrumque
abominatio est apud illum.

Quare anima mea, si glo-
riam, si beatitudinem, si cæle-
stes diuitias, Domini Dei tui
assequi desideras oportet vt
sis imitatrix Dei vt filia cha-
rissima, ad sanctitatem & per-
fectionem omnibus tuis viri-
bus.

bus tendas, puram conscientiam sine offendiculo serues.

De tertio nomine Dei Redemptoris, quod est, Magister.

SIcut humanum genus vnũ tantum habuit Redemptorem, qui illud magno pretio sui sanguinis à peccato redimeret: ita vnum tantum habuit Magistrum qui illud sua diuina sapientia illuminaret: quod abundanter fecit Christus Dominus sui sanctissimi Euangelij doctrina: iuxta quod,

60 *Speculum secundum.*

quod à Prophetis fuerat prædictum. Hæc autem ea continet, quæ tum ad sapientiam, tum ad iustitiam spectât, quæ sufficientia sunt ad perficiendum: sapientia, vt D. August. ostendit, circa virtutes Theologicas versatur: Fidem, Sp̄s, & Charitatem: quæ & diuinitus infunduntur, & cum in hac vita pure, maximeque excoluntur, beatos homines diuinofque reddunt. Iustitia vero duabus partibus absoluitur: declinatione à malo, & boni operatione. Ex his duobus fontibus, sapientiæ scilicet, & iustitiæ cætera deriuantur,

tur, quæ Christianæ, seu perfectæ institutioni conueniunt.

Confer nunc anima mea cælestem hanc doctrinam cū doctrinis philosophorum, & omnium mundi sapientum, tam Græcorum, quam Romanorum, quam etiam aliarum gentium: videbis hanc inter alias ita excellere, quantum lenta solent inter viburna cupressi; & quantum Sol inter Stellæ. De maximis enim virtutibus nihil in magnis philosophis inuenies. Diuinam fidem, cælestem Spem, Dei Charitatem, Sacramenta diuina, spiritualium morborum remedia

62 *Speculum secundum.*

media & amota nec à longe aspexerunt: orationem & ad Deum preces, zelum honoris Dei & animarum salutis, inimicorum dilectionem nō nouerunt: originale peccatū in cuius cognitione totius veræ Theologiæ vertitur cardo, nec somniauerunt: perfectam animarum beatitudinem corporum gloriosam Resurrectionem, nec auditu audierūt.

Lauda igitur Hierusalem ciuitas supræmi Regis.

Ecclesia sancta Dei lauda Dominum Deum tuum.

Qui posuit fines tuos pacem & lucem. Benedixit filijs

lijs tuis in te. ~~quod~~

Incerta & occulta sapientie suæ manifestans & reuelans paruulis suis.

Abscondensque ea á sapientibus & prudentibus huius seculi.

Quoniam beneplacitum fuit Domino in populo suo.

De quarto Dei Redemptoris nomine, quod est,

Dux.

Appellamus denique Redemptorem mundi, Duce[m]: considerantes illum, sua
san-

64 *Speculum secundum.*

sanctissima, ~~et~~ innocentissima
vita, omnium virtutum splen-
dore ornata, ad caelestem
patriam nos direxisse; viam
caeli, quae antea habebatur ig-
nota, nobis demonstrasse.
Notas enim nobis fecit vias
vitae, cum nos docuit pauper-
tatem, mundi & deliciarum
contemptum, Charitatem,
Mansuetudinem, Misericor-
diam, Iustitiam, Castitatem
& Pacientiam: his enim itine-
ribus peruenitur ad vitam:
non satis est Magistro doce-
re, si ea quae docet opere non
implet; si enim linguis homi-
num loquar aut Angelorum:
&

& quæ præuicō ^{non} operor,
factus sum sicut æsonās aut
cymbalum tinniens: quales in
ter Iudæos erant Scribæ &
Pharisæi, de quibus Redemp-
tor nobis præcipit dicens. Fa-
cite quæ vobis dicunt: secun-
dum vero opera eorum noli-
te facere; & quales apud Græ-
cos & Romanos philosophi,
de quibus Apostolus ait. Cū
cognouissent Deum, nō sicut
Deum glorificauerunt, sed ob-
scuratum est insipiens cor eo-
rum, & dicentes, se esse sapiē-
tes stulti facti sunt. Noster ve-
ro Iesus, verus mundi Redem-
ptor, verus mundi Magister,

E

non

66 *Speculum secundum.*

non nomine tantam, sed re;
doctrinam quam docuit, ope
re adimpleuit; & factus for-
ma sui gregis, in omnibus ar-
duis, verus Dux coram popu-
lo suo graditur; prius faciens
postea docens: & semitas no-
bis, in omnibus suis actibus,
manifestans ad vitam. Quis
viquam anima mea tale
audiuit, quale nos in Iesu vi-
demus? Quis mundi fastum,
& delicias adeo contempsit?
Paupertatem, & labores sic
coluit? Domine audiui audi-
tum tuum, & timui: conside-
raui opera tua, & expaui. Do-
minus Cæli & terræ, nasceris
in

in præsepio: quem terra, pon-
tus ætera, colunt, adorant,
prædicant: iaces in stabulo! in
medio duorum animalium!
Quis vnquam anima mea ta-
le audiuit quale nos in Iesu
videmus? Egenus & pauper
& in laboribus omnem vitã
transigis; cum iniquis reputa-
tus, ligno crucis affigeris, cū
dolore & lachrymis vitam
tuam finis: Quis vnquam ani-
ma mea tale audiuit quale
nos in Iesu videmus? In vitæ
& morum puritate, Solis radij
coram te obscurantur, Luna
non dat lumen suum, & in
conspectu tuo mundæ non
E 2 sunt,

68 *Speculum secundum?*
sunt Stellæ : patiens, mitis, &
humilis corde, super omnes
filios hominum; qui cum ma-
lediceretis, non maledicebas;
orabas autem pro persecuen-
tibus & calumniantibus te :
& tradebas animam tuam in
manus inimicorum, vt inimi-
cos tuos saluos faceres. Cibās
ipse verus & diuinus Pelica-
nus filios tuos pretioso sangui-
ne tuo ; & sanctis carnibus
tuis super cælestem vitam il-
lis largiens . Quis vnquam
anima mea tale audiuit, qua-
le nos in Iesu videmus?

Lauda igitur anima mea
Dominum.

Lau

Laudabo Deum in vita
mea.

Pfallam Deo meo quan-
diu fuero.

CONSIDERATIO
in Tertium Speculum,
quod est Iustifica-
tionis.

VO ad secun-
dam partē Iu-
stificationis,
quæ est ipse
assensus nostræ
voluntatis, cum gratia, seu

70 *Speculum tertium.*

inpirationis ordinæ, aduerte
re oportet, quod sicut sine
Dei voluntate nihil in hoc
mundo fit, nec fieri potest,
iuxta illud Deuteronomij.
Ne dicas in corde tuo forti-
tudo mea, & potentia manus
meæ fecit mihi virtutem hâc
magnam; sed memoraberis
Domini Dei tui: quia ipse tibi
dat fortitudinem, & facere
virtutem: sic & multo magis
in iustificatione impij, nihil
sine Dei voluntate fit. Cum
enim omne datum optimum
& omne donum perfectum
desurfum sit, descendens à
Patre luminum, & nos non
simus

simus sufficientes cogitare aliquid à nobis tamquam ex nobis; sed omnis sufficientia nostra ex Deo sit : manifeste apparet , quod iustificatio nostra, quæ est finis summitas & apex omnis Christianæ institutionis, non à nobis, sed à Deo inspirante & adiuvante nobis provenit. Cum tamen Deus disposuerit iustificationem adulatorum non sine illorum assensu fieri: clarum est, quod in iustificatione nostra aliquid ex nostra parte interuenit, quod in nostra potestate sit. Ita quod sine nobis non fieret, & libere consentientibus, &

72 *Speculum tertium.*

cooperantibus nobis fit; cum
tamen etiam hoc ex gratia di
uina nobis proueniat.

Et quo ad hanc partem ha
bes anima mea septem nomi
na consideranda quæ tribuis
Redemptori tuo, vt causanti
& realiter efficienti ipsam iu
stificationem. Hæc sunt Spes
refugium, Fortitudo, Charita
tas, Iustitia, Pax, Gaudium.
Sed ante alia aduertendum
est, quod hæc nomina non di
cuntur de Deo hominum Re
demptore secundum virtutes
quæ essentialiter in Deo in
sunt : secundum quas Deus
est Charitas, Iustitia, Pax, &
alia;

alia; sed secundum virtutes,
quas per gratiam & donum
sui Sancti Spiritus operatur
iniustus.

*De primis tribus nominibus
Dei iustificatoris, quæ sunt
Spes, Refugium, For-
tissudo.*

C V M primum & præ-
cipuum fundamentum
nostræ iustificationis, sit mise-
ricordia Dei, qui nullis præ-
ceden

74 *Speculum tertium.*

cedentibus meritis ex parte hominis propter nimiam charitatem suam qua nos dilexit; nos elegit, & sanguine suo voluit redimere, & saluare: liquido apparet, quod inanis est omnis spes nostra: quæ in bonitate, & Charitate Dei non nittitur. Quare hæc priora tria nomina, Spes, Refugium, Fortitudo, supereminentem Dei charitatem superexaltât: Spes enim misericordiam, Refugiũ clementiam, Fortitudo benignitatem prædicat: Peccatorẽ namque in infimo peccati statu positum mera misericordia Dei in illum respicientis, erigit:

git: erectum clementia prote-
gir: protectum benignitas Dei
confortat. Quæ omnia vnã
Dei gratiam prædicant, & ha-
bent eandem causam, quæ so-
la est misericordia Dei: prin-
cipium augmentum & con-
sumatio totius nostræ iustifi-
cationis & perfectionis.

*De quarto nomine Dei iu-
stificatoris, quod est,
Charitas.*

CHristifer Ignatius vt de
eo refert Diuinus Areo-
pagita, amore Christi incen-
sus

78 *Speculum tertium.*

sus clamabat. Amor meus cruci affixus est. Id est, ille bonus Iesus quem ego ardēter amo, amore mei languens crucem pro me subire voluit. Huius ergo amoris quem in electis cordibus Christi gratia pullulare facit: non illius, qui essentialiter in Deo, inest, Deum hic appellamus Charitatem. Fidelis sermo anima mea, & omni acceptione dignus, quoniam sic Deus dilexit mundū vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam: & item quoniam Christus Iesus venit in mun

mundum peccatores saluos
facere, quorum primus ego
sum: & item quod in quacūq,
hora siue momento peccator
ad Deum vere ingemit, & cō
uertitur cum proposito am
plius non peccandi, vere gra
tiam & amicitiam Dei conse
quitur, & incipit esse iustus,
ex seruitute diaboli in liberta
tem filiorum Dei translatus:
ita quod verē deinceps potest
dicere dum in gratia perma
net: reposita est mihi corona
iustitiæ, quam reddat mihi Do
minus iustus Iudex: & simul
cum gratia omnes virtutes,
quæ sunt necessariae ad adipis
cen-

cendam gratiam, illi per Spiritum Sanctum infunduntur. Est autem gratia, qualitas, residens in tota animæ essentia, quæ hominem gratum Deo facit. Charitas vero tantum in quadam animæ potentia, quæ est voluntas, quam rectificat, & perficit: vna autem sine altera esse non potest, nec gratia sine Charitate, nec Charitas sine gratia inuenitur. Qui enim vere diligit Deum, diligitur ab eo, & mansionem apud illum facit, & gratus charusque Deo est.

Quid agis anima? Quid cogitas anima? Finis venit! venit
finis

finis! finitum ~~est~~ ^{est} spatium pæ-
nitentiæ; appropinquat hora
sententiæ: ecce vox! ecce tu-
ba! accede ad Tribunal! sta in
judicio! auditura sententiã, vel
damnationis æternæ pro cul-
pa concupiscentiæ; vel æter-
næ beatitudinis pro merito
Charitatis: effunde lachrimas
misera; æde ploratus: curre
ad pedes dulcissimi Iesu pro
te in cruce affixi: adhuc enim
tēpus miserendi: dum è cor-
pore non existi: pro certo ha-
bēs quod ipse pijsimus & amā-
tissimus Pater cito tibi occur-
ret, & procumbens super col-
lum tuum te osculabitur, &
stolla

80 *Speculum Tertium.*

stolla noua immortalitatis &
gloriæ te inducet, si vere pæni
tens accedas: festina igitur ad
lachrimas! ede ploratus: in
hac hora: in hoc momento:
fortè enim hoc est vltimum
vnde pendet æternitas tua.

*De vltimis tribus nominibus
Dei iustificatoris, quæ
sunt Iustitia, Pax,
Gaudium.*

HÆC tria nomina quæ se-
quuntur, Iustitia, Pax,
Gaudium quibus Deum ho-

noramus, & ipsam inuocamus
quatenus causantem in iustis
has virtutes per spiritum suum;
vocat Apostolus fructus spi-
ritus. Verè enim sunt; sicut au-
tem manifesta sunt opera car-
nis, quæ sunt luxuria, auaritia,
superbia, contentiones, inui-
dia, iræ, blasphemæ, idola-
triæ, & alia similia: sic mani-
festa sunt opera spiritus, quæ
sunt Castitas, Liberalitas, Hu-
militas, Mâsuetudo, Religio,
Amor erga proximum, & alia
quæ nominare possumus tam-
quam odoriferos, & suaues
spiritus flores. Inter hos autè
spirituales partus, quasi alijs
E supe-

82 *Speculum tertium.*

Superiores & excellentiores,
fructus spiritus appellamus
Iustitiam, Pacem, Gaudium;
hæ enim virtutes possidētem
illas rectificant tranquillat,
delectant. Quibus seruatis ad
venit in nos Regnum Dei, &
fit in nobis voluntas Dei si-
cut fit in celo: quemadmodū
in oratione Dominica peti-
mus: & hoc est diuinum illud
Regnum de quo Redemp-
tor mundi dixit: pænitentiam
agite, & appropinquabit Reg-
num celorum, & iterum Reg-
num Dei intra vos est. Si
enim intra nose est, quod aliud
est nisi Iustitia, Pax, Gaudiū?

Sic

Sic enim Deus regnat iniustus
per gratiam illos iustificantiē,
per iustitiam illos pacifican-
tem, per pacem illos oblectā-
tem : que quidē sunt umbra
futuræ, beatissimæq; & super
cælestis gloriæ; qua Deus
perfectè in cælis re-
munerat ele-
ctos.

CONSIDERATIO
 in vltimum Speculum
 quod est Glorifi-
 cationis.

Ost certamen
 laborum sequi-
 tur corona pre-
 miorum, qua
 largitur Deus
 omnibus, qui
 in illo spem suam habuerunt.
 Et cum Deus ita sit superad-
 mirabilis, ita super gloriosus,
 ita incomprehensibilis, ita su-
 peressentialis, vt in hoc mun-
 diali

diali speculo videmus: & homo ita diuinus, & admirabilis, vt diuinæ confors naturæ, visibilisque & inuisibilis mundi nexus, & orizon: & peccatum, & offensa in Deum, commissæ, adeo formidabilis, vt propter illam Deum carnem summere, & crucem subire fuerit conueniens: & Deo credere, cum Deo ambulare, & Deo obedire, ita diuinum; vt nihil in humanis actibus cum hoc possit comparari: restat vt super admirabile, & super diuinum sit etiam præmium, & incomprehensibilis gloria, qua Deus milites suos remun-

86. *Speculum ultimum.*

neret. Quod fit tam ratione
spiritualis obiecti increati ani-
mæ, quod est ipse Deus: in
quo consistit gloria essentia-
lis ipsius animæ: ex qua, cum
fit ex se infinita, necessario
prouenit corpori maxima glo-
ria accidētalis: quam ratione
obiectorum creatorum qui-
bus beati fruuntur, quæ sunt
innumera & perfectissima:
quam etiam ratione loci in
quo datur beatis complemen-
tum totius desiderabilis ad
extra.

Circa hæc autem habes
anima mea quatuor nomina
Dei glorificationis quæ consi-
deras:

deres: quæ sunt remunerator,
vita, gloria, satietas.

*De primo nomine Dei Glo-
rificarioris, quod est, Re-
munerator.*

I Oquēs Deus cum anima
— fideli, ait illi: Ambula co-
ram me, & esto perfecta; ego
protektor tuus, & merces tua
magna nimis: in quibus ver-
bis fideles suos, qui coram il-
lo ambulant, & Dei imitato-
res esse satagunt, de magnitu-
dine præmij, qua à Domino
remunerandi sunt; securos fa-

cit: igitur merces & præmium
 electorum (quod est Deus)
 consistit in visione & fruitio-
 ne Dei. Et quia Deus substan-
 tia est spiritualissima , omni
 carens materialitate & com-
 positione, infinitam in se ha-
 bens perfectionem & virtua-
 litatem; restat vt visio hæc bea-
 torum per actum intellectus
 sit & fruitio, per actum volū-
 tatis. Videndo quippe beati
 illud increatum bonum ; in-
 exhaustum pelagus omnium
 creaturarum pulchritudinum,
 diuitiarum, virtutum, suauita-
 tem, delectationum, pacis,
 gloriæ & satietatis: non pos-
 sunt

sunt non illius amore ardentissimè vniri, inflamari, liquefieri, transformari, & glorificari. Hæc autem visio & fruitio non in loco, non in tēpore fit: sed sicuti Deus ante mundi constitutionem in seipso superpotens & superbeatur erat: extra locum, extra tēpus: ita nunc spiritus qui ad Deum ascendere digni habiti sunt, extra locum, extra tēpus ad Deum ingrediuntur: vbi æternis pascuis ipius diuinitatis inuentis, manà abscondito, inefabili pleno dulcedine fruuntur: vnumque cum ipsa diuinitate cffecti, simi-

90 *Speculum vltimum.*

similes ei sunt in gloria & beatitudine: estque Deus omnia in omnibus. O Deus! O vita! O patria! Si veniam & apparebo ante faciem Dei! Ex hac clara Dei visione, vera & reali summi boni, summè desiderabilis, summè delectabilis apprehensione, possessione, fruitione: qua animæ beatorum perficiuntur: prouenit & resultat in corporibus illorum, talis gloria, quali decet ornari & supervestiri corpora in quibus participatiuè inhabitat plenitudo diuinitatis. Ornantur igitur immortalitate, agilitate, subtilitate & claritate: quibꝰ

Speculare ultimum. 91

quibus dotibus prædita, perfecte spiritualia redduntur: non quod naturam amiserint materiales, sed quia perfectionem supernaturalem & gloriosam suarum qualitatũ superinduerint: qua spiritibus in omnibus ad nutum obedientia fiunt. Cõsidera igitur anima mea lilia campi & flores agri quomodo non laborant neque nent: & nec Salomon in omni gloria sua cooperatus erat, sicut vnã ex illis. Si ergo fœnum agri quod hodie est, & cras in elibanum mittitur Deus sic vestit: qua gloria tempore præmiorum ditabit,

ditabit, exornabit, coronabit
 filios ab æterno electos, in æ-
 ternum dilectos, sibi similes:
 & vt cum iplo in æternum in
 cælis regnent prædestinatos.
 O Deus! O vita! O patria!
 obliuiscatur mei dextera mea
 si non meminero tui! si non
 proposuero Hierusalem in
 principio lætitiæ meæ!

Porro ratione corporum
 beatarum creauit Deus impi-
 reum cælum: vt in illo beati
 coronam laborum suorum con-
 sequerentur. Spiritus enim
 angelici, & electorum ani-
 mæ, extra locum, extra tem-
 pus, cum Deo communican-
 tes,

tes, & Deo fruētes (in quo actu illorum essentialis beatitudo consistit) non propriè sede locali, & corporeā indigent: corpora vero beatorum maximè, & in illis verè adimpletur, quod Christus Dominus se dicturum electis in die iudicij pollicitus est, illis verbis. Venite benedicti Patris mei, accipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Et hac de causa cum Deus creasset reliquas cælorū sphaeras, circulares, mobiles, & volubiles, vt generationi & corruptioni seruituras: hanc supramam in quadro positā, nullis

94 *Speculum vltimum.*

nullis aptam motibus vel circulis condidit: tantam habentem latitudinem, quantam & altitudinem & longitudinem: cuius mensura, ipsa immensitas est, nullis finita spatijs: cuius pavimentum, beatorum pedibus substratum, aurum mundum, simile vitio mundo; saphiris, smaragdis, berillis, topazijs, hiacintis, & mille alijs pretiosissimis margaritis, mirum in modum, arte, & sculprura elaboratis, ornatū. Si enim Deus pessimos & ingratos homines, auri, & argenti, & pretiosorum lapidum thesauris replet in hac mise-

ra vita : quid putas facturum
est in æterna vita, ijs qui toto
cæde Deo adhæserant, & illū
totis viribus dilexerunt? O
Deus! O vita! O patria! Ad-
hæreat lingua mea faucibus
meis si non meminero tui!

Regio hæc non indiget
Sole neque Luna : nam in se
tota lucida adeo est, vt septē-
plici Solis lumine sit splendi-
dior: claritas enim Dei illumi-
nat illam, & lucerna eius est
agnus. Omnes in hoc beatif-
simo Regno Reges sunt, co-
ronam decoris accipiunt de
manu Domini, expressam sig-
no sanctitatis, gloriæ, & ho-
noris

noris: & qui minus accipit,
quinq; ciuitates accipit. Om-
nes diuina & humana scien-
tia ita præditi, vt nihil illis in
rebus creatis nihil in immenso
increatae Essentiæ pelago, se-
cundum scientiam visionis
absconditum sit. Ita omnia
Charitas Dei ordinauit & cõ-
posuit, vt omnes Deum ardẽ-
tius & efficacius quam seip-
sos diligant: & cum propè in-
finitus sit beatorũ numerus:
singuli proximos suos, sicut
seiplos amant: numquamque
ab illorum amore repellant.
Sic exultationes Dei semper
sunt in gutture eorum & per-
petuò

^{Quoniam}
petuò alleluia auditur, in fau-
cibus eorum, & in ore omniũ
semper dulcis resonat sonus.
Ecce anima mea tabernaculũ
Dei cum hominibus, & ipsi
populus eius sunt: & dii in
Deo, & omnia in illo: & ipse
Deus in medio eorum, est il-
lorum Deus; abstergitque om-
nem lachrimam ab oculis eo-
rum: & mors ultra non erit,
neque dolor erit ultra: quæ
prima abierunt. Et dixit sedẽs
in inaccessiblei diuinitatis tro-
no. Ecce noua facio omnia:
quæ nec oculus vidit, nec au-
tis audiuit, nec in cor homi-
nis ascenderunt. Venite char-

G. iissimũ

rissimiam ad nuptias: quia vene-
 runt nuptiæ agni. O Deus!
 O vita! O patria! Gloriosa di-
 cta sunt de te ciuitas Dei!
 Dominus narrauit in scriptu-
 ris Prophetarum & Apostolo-
 rum quia letantium omnium
 habitatio est in te: quorum
 participatio eius in idipsum:
 participatio ipsius summi &
 infiniti boni: desinens in ip-
 sum summum & infinitum
 bonum: ab ipso dimanzans in
 ipso sine fine cursum feliciter
 finiens; vt omnium rerum princi-
 pio & fine. Gloriosum Regnum
 in quod omnes intrantes im-
 menso illi, & æterno volupta-
 tis

tis & gaudij Domini sui,
pelago os apponunt!

*De secundo nomine Dei Glo
rificationis, quod est,
Vita.*

DEinde appellamus Deū,
Vitam: tum quia Deus
est ipsa æterna & increata vi-
ta, quæ antequam mundus
esset, semper in seipsa erat, su-
per beata, superpotens: seipsa
contenta, nullius indigens:
tum quia quando sibi expe-
diens visum fuit, Orbem ter-
rarum de nihilo produxit:
cunctis animantibus vitam tri-

100. *Speculum vltimum.*

buens: & cum ^{nuptis} cæterorum ani-
mantium animas ex ipsius ma-
teriæ potētia educeret: vitam
illis donans mortalem: animã
hominis non de materia: sed
immediate, de omnipotentia
suæ thesauro produxit spiri-
tualem condens substantiam
& naturam, rationalem, sibi
similem: & vt immaterialem,
immortalem, & tempori &
corruptioni non obnoxiam.
Licet autem propter maximã
vniorem quam Deus inter
corpus & animam constituit
corpus quod corrumpitur ag-
grauet animam: animus tamẽ
ex sua natura immaterialis &
diui-

diuinus, affectuum laqueos
rumpens: vt ignis natura sua
surtum se fert: ad Deum ire,
& in Deo tantum quiescere
contendit.

Et sicut æterna & increata
Dei Vita hæc est vt Pater cog
noscat Filium quem genuit,
& Spiritum diligat quem pro
ducit: & se in Filio infinite
gloriosum & perfectum ag
nosens, infinite se amet: ita
vita æterna beatorum & es
sentialis illorum beatitudo
hæc est, vt cognoscant & con
templentur diuinam. Essen
tiam: & cognoscendo diuinas
Personas, illarum beatifica

visione & amore perfruantur.

Vltimo appellamus Deum Glorificatorem, Vitam: quia mortua corpora beatorum, in aeternum in caelis victura resuscitat.

*De tertio nomine Dei Glorificatoris, quod est,
Gloria.*

Tertio loco appellamus Deum, gloriam: tum quia Deus omnem in se habens gloriam & beatitudinē, illam communicat Filio, & Spi.

Spiritui Sancto: tum quia electorum suorum corda amoris sui dulcedine irrorans, & lucis suæ splendore irradians, illos beat & glorificat: reformans corpus humilitatis nostræ cōfiguratum corpori claritatis suæ: similes nos sibi faciens, suæque diuinæ naturæ consortes: pro momentaneo hoc & leui tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus, electis suis in cælis largiens: & torrente voluptatis suæ, eos in æternum potans, & inebrians.

*De quarto & ultimo nomi-
ne Dei Glorificatoris,
quod est, Sati-
etas.*

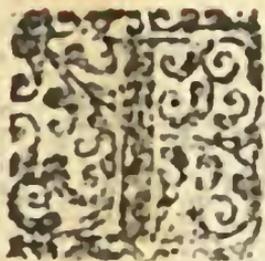
VLtimo loco appellamus
Deum, Satietaem: eo
quod ipse electos suos ex om-
ni parte reficiat: omnem ani-
mę capacitatem replens: suiq;
pręsentia omni illam priuans,
amaritudine: omnemque eius
sitim & desiderium in æternũ
fatians! Cum enim Deus nos
ad se fecerit: & anima nostra
ad ipsum increatum & infi-
nitum

nitum bonum quod est Deus
creara sit: iure nihil ei creatũ
sufficit: & inquietum est cor
nostrum donec perueniamus
ad illud. Et hac de causa Deũ
appellauerunt antiqui Patres.
Sadai, quod propriè significat
sufficiẽtiam. Quasi nihil in
rebus creatis sit quod animo
sit sufficiẽs nostro, cum illius
ambitum sola Dei infinitas
sit potens replere.

Quis sapiens & custodiet
hæc: & intelliget & exaltabit:
& misericordias Domini
in æternum can-
tabit.

I N D E X

CAPITVM.

Incendium Ani-
mae. cap. I. fol.

I.

Quadruplex anima specu-
lum. fol. 6.

Speculum creationis. fol. 7.

Speculum Redēptionis. fol. 11

Speculum iustificationis. fol.

12.

Speculum glorificationis.

fol. 13.

Spe-

Index

- Speculatio quadruplicis anime speculi, fol. 15
- Consideratio in primum speculum quod est creationis. fol. 18
- De primo nomine Dei creatoris, quod est, Deus. fol. 19
- De secundo nomine Dei creatoris, quod est, Dominus. fol. 22.
- De tertio nomine Dei creatoris, quod est, Conditor. fol. 26.
- De quarto nomine Dei creatoris

Index

toris, quod est, Conserva-
tor. fol. 30.

De quinto nomine Dei crea-
toris, quod est, Rex. fol.

35.

De sexto nomine Dei crea-
toris, quod est, Pater. fol.
36.

De septimo nomine Dei crea-
toris, quod est, Omne bo-
num. fol. 40.

Consideratio in secundum
speculum, quod est, Re-
demptionis. fol. 40.

De primo nomine Dei Sa-
uatoris.

B

8

R